

PIETERBUREN – PETRUSKERK

Pieterburen wordt voor het eerst genoemd in een oorkonde uit 1371, en is naar Petrus genoemd. De kerk wordt, honderd jaar later dan het dorp, voor het eerst genoemd in het testament van Oda Ponte, de bewoonster van de in 1903 gesloopte borg Dijksterhuis. De borg stond aan de noordkant van het dorp.

De gotische kerk is in het begin van de 15^e eeuw gebouwd en is evenals het dorp, naar Petrus vernoemd. Het is een robuuste kerk met vele, zware steunberen. Alleen de fragiele opengewerkte torenspits wijkt af van dit robuuste imago. Het exterieur is afwijkend van wat in de Groninger gotiek gebruikelijk is: het koor is hoger dan het schip. Dat gaat ook op voor de Martinikerk in Groningen maar er is een groot verschil: dat koor is ruim twee eeuwen later gebouwd dan het schip terwijl koor en schip van de Petruskerk uit dezelfde tijd dateren. De Petruskerk laat zien dat de gotiek op het Groninger platteland volwassen was geworden. In het begin van de 17e eeuw werd het noordtransept gebouwd in dezelfde gotische trant, waardoor een voor de hervormde eredienst bruikbare plattegrond ontstond.

Het uiterlijk heeft nogal geleden door beklampingen in de 19e eeuw en een harde restauratie in het interbellum. De met de traveeën corresponderende steunberen zijn in de loop der jaren verzwamd en hebben zo hun huidige vorm gekregen. Tot aan de bouw van de nieuwe toren in 1805 werd de westelijke ingang gemarkeerd door een portaal uit 1698. Jhr. Goosen Geurt Alberda, heer van Dijksterhuis, gelastte de bouw van een nieuwe, aan de kerk vastzittende, toren. Deze werd ontworpen door architect Matthijs Wallis (1751-1817). De nieuwbouw had twee nevenruimten, die dienst deden als cachot. De forse, nauwelijks gelede toren heeft een relatief kleine, open, achtkantige spits.

Het interieur staat in het teken van de bewoners van borg Dijksterhuis. Het eerste wat opvalt is de van houtsnijwerk voorziene triomfboog die het koor van het schip scheidt. Het heeft een centraal geplaatst medaillon met aan weerszijden gesneden guirlandes, uitgevoerd door Anthonie Wallis, zoon van de architect. Het medaillon heeft aan de koorzijde een afbeelding van Christus en de Samaritaanse vrouw bij de put en aan de schipzijde Abraham die op het punt staat Izaäk te offeren.

Op het koor staat de herenbank uit het einde van de 18e eeuw, met wapens van bewoners van de borg in het fraai gesneden achterschot. Onder het koor is de grafkelder voor de bewoners van borg Dijksterhuis. De marmeren vloer werd in 1841 gelegd. De rouwborden, onder andere voor Diderick Sonoy en zijn vrouw Maria van Malsen, geven het koor bijna het aanzien van een grafkapel. Ze werden vervaardigd in 1613 en behoren tot de oudst bewaard gebleven exemplaren uit de provincie. De banken in het schip en de dwarsarm zijn uit de late 18e eeuw. West-, noord- en oostzijde van het bankenplan laten fraai gesneden open schotten zien. De preekstoel staat weer in het teken van borg Dijksterhuis met het wapen van de Alberda's. Alhoewel de preekstoel rond 1780-'85 tot stand kwam, vertoont de opbouw met de zware friezen en lijsten, de vrijstaande hoekbeelden en paneelvulling nog sterk het karakter van het werk van Meijer en de Rijk van rond 1700. In de ornamentiek, de vazen, de trapeuning en zeker het doophek herkent men echter het classicisme van de late 18e eeuw. De beelden boven op het klankbord stellen de 4 jaargetijden voor, de kuippanelen tonen voorstellingen van de zondeval, de joodse eredienst, de Arma Christi, de bouw van de tempel van Salomo en de ark van Noach. Op de hoeken van de kuip staan zes allegorische vrouwenfiguren. Het onderste fries bevat enkele evangelisten met hun symbolen.

Het orgel is van de fa. Leichel en Zoon uit Lochem uit 1901. Het front is een kopie van het orgel uit 1698, dat door Arp Schnitger werd vervaardigd met snijwerk van Meijer en de Rijk. Dit orgel is nu in Mensingeweer. Het rugpositief, met in het midden een merkwaardig uurwerk uit 1700, is loos, ook al bevat

het echte pijpen. Na gefaseerde restauraties door de firma Mense Ruiters was het orgel in 2006 weer helemaal de oude.